

# AANHANGSEL

VAN

## N AGEKOMEN STUKKEN,

DIE

### HIERBOVEN MOETEN INGELASCHT WORDEN (1).

---

186 (30<sup>bis</sup> — 156<sup>bis</sup>).

*1290-1291 ? Parijs ?* Verzoekschrift door de Fransche bisschoppen tot paus Nikolaas IV gericht tegen het aanstellen van den prior der Parijsche predikheeren als bestendigen inquisiteur in het koninkrijk Frankrijk. — Die predikheer maakt misbruik van zijne volmacht en handelt geregeld buiten den bisschop. Daartegen zouden voorzorgen moeten genomen worden.

Supplicant prelati super eo, quod sedes apostolica priorem fratrum predicatorum Parisiensem, non adiecto proprio nomine, perpetuum legatum habet in regno Francie ad inquirendum per se vel per alium de heretica pravitate.

Mouentur his causis, quia sic fratres possunt inquirere contra personas nullatenus diffamatas; si papa illis hoc concessisset, videretur quod de ipsis magis confidat quam de suis coepiscopis.

Non est verisimile, quod fratres tantum habeant zelum animarum sicut ordinarius et verus pastor. A cardinalibus bene appellatur in causa quacumque et ab uno fratre in causa tam ardua sicut est heresis non appellaretur.

Prior Parisiensis inquit, non uocato episcopo loci; immo, ipso presente et parato interesse per se uel per alium, quod est contra iura, quae uolunt ut episcopo auctoritas seruetur.

Inconuenientia: Numquam fratres uocant episcopos de quacumque causa agitur ad inquirendum, sed, inquisitione facta, consulunt episcopum sicut consulerent quemcumque alium prudentem virum.

---

(1) Het eerste cijfer, aan 't hoofd van ieder stuk, duidt de volgorde aan; het tweede, de plaats waar het in dit boekdeel zou moeten ingeschoven worden; en het derde, de plaats waar het in *Corpus I* zou moeten staan.

Fratres possunt diffamare quemcumque dicendo: *Tu es hereticus*, maxime quia sine episcopis exercent illud officium; unde uilescit episcopalis auctoritas.

Unde supplicant prelati, quod prior ille Parisiensis in perpetuum non habeat illam potestatem per commissionem sibi factam sub negotio dignitatis siue officio; item quod certis personis determinatis et paucis non perpetuo, sed ad tempus committatur; item quod dicti inquisitores non inquirent, nisi prius requisito episcopo loci.

HS. van het Stadsarchief te Soest, bevattende stukken afkomstig van den inquisiteur Jacob van Soest, medegedeeld door Prof. H. Finke van Munster i/W.

### 187 (56<sup>bis</sup> — 187<sup>bis</sup>).

1335, Januari 15, Luik. Bevel van Adolf van der Mark, bisschop van Luik, gericht tot den deken van Zoutleeuw en tot de andere parochiepastoors van zijn bisdom, waarbij hij hun gebiedt den banvloek uit te spreken tegen de hertogelijke ambtenaars van Tienen, die de Begijnen van Zoutleeuw in hare goederen veront-rusten. — De bisschop herhaalt bijna geheel zijn bevel van 24 October 1324 (zie hierboven, blz. 86, 87) en zegt vernomen te hebben, dat de rechterlijke ambtenaars van den Brabantschen hertog in het gebied van Tienen en elders, zich ten onrechte steunende op de vroegere afschaffing der Begijnen door paus Clemens V, niet geschroomd hebben de Begijnen van Zoutleeuw te benadeeligen door het opleggen van onrechtvaardige belastingen en door het aanslaan harer goederen, waardoor zij den kerkelijken ban op zich hebben geladen. De deken van Zoutleeuw en de andere parochiepastoors moeten aan die hertogelijke ambtenaars bevelen, zonder uitstel een einde te stellen aan die vervolgingen. Blijven zij wederspannig, dan moet, namens den bisschop, de kerkelijke ban over hen worden uitgesproken. De namen der gebanvloekten moeten openbaar afgekondigd worden en aan den bisschop schriftelijk worden medegedeeld, met het volledig relaas van het verhandelde.

[Item witten voirs. decretale sende die voing. bescop Adolf privilegien van bescuddentisse der Beghinen van allen den couenten in sinen besdomme ghelegen, van Ludicke, van Tongren, van Trieht, van Sintruden, van Louene, van Thienen, van Dieste, van Lewe, van Loen, van Hasselt, van Arschoot ende van andren couenten in sinen besdomme, op alle ambechteren ende richte-

ren, dat sij die Beghinen onghestuert ende onghemoet laeten, nae tenoir der litteren hier nae volghende :]

Adulphus, Dei gratia Leodiensis episcopus, decano concilij Lewensis ac alijs presbiteris et ecclesiarum rectoribus in civitate et diocesi Leodiensi constitutis ad quos presentes littere peruenierint, salutem in omni salutari.

Intimato jam dudum domino Clementi (1).... quousque de earum statu sedes apostolica duxerit aliter ordinandum.

Omnibusque et singulis rectoribus seu curatis Beghinarum necnon earum capellanis ac alijs presbiteris ciuitatis et diocesis nostre Leodiensis, ad quos littere decreti nostri et declaracionis huiusmodi peruenirent, districte precipiendo mandauimus quatenus omnes et singulos molestatores earum et rebelles, si qui forent in premissis cuiuscunque status vel condicionis existerent quociens necesse foret, monere studerent canonice, ut ab huiusmodi molestacione et rebellione desisterent penitus et cessarent, alioquin ipsos, quos canonica monicione premissa auctoritate predicta excommunicabamus, excommunicatos publice nunciarent, prout in litteris nostris super hoc confectis hec et alia plenius continentur.

Nichilominus tamen, prout de nouo ad nostram peruenit noticiam, iusticiarij nobilis principis domini ducis Brabantiae per se vel alios in villicacione Thenensi et alibi cum suis in hoc fautoribus et complicitibus dicte nostre diocesis contra statuta synodalia Leodiensia et priuilegia huiusmodi mulieribus concessa et antiquam consuetudinem praetextu prohibitionis et abolicionis huiusmodi temere venientes ipsas mulieres in predicta curia Lewensi commorantes, tallijs et exactionibus indebitis et inconsumtis grauare nitentes earum bona in locis quam pluribus inbannire, arrestare et occupare presumpserunt et presumunt sentenciam excommunicacionis predictam dampnabiliter incurrendo.

Quae vobis omnibus et singulis, qui super hoc a latore presencium fueritis requisiti ita, quod in hijs exsequendis alter alterum vestrum non exspectet, auctoritate predicta precipiendo mandamus quatenus, predictos iusticiarios eorumque complices et fautores prout et de quibus ab eodem lacius fueritis requisiti, eadem auctoritate moneatis iterato, ut infra terminum post monicionem huiusmodi a grauaminibus predictis cessantes et omnino desistentes bona earum inbannita seu arrestata vel occupata, prout superius est expressum, disbanniant, dearrestent et dimittant easque suis bonis, iuribus, priuilegijs et consuetudinibus, prout ante prohibitionem et abolicionem predictas gaudebant, gaudere permittatur pacifice et quiete.

Alioquin culpabiles in premissis et monicione huiusmodi non ponentes cum effectu predicta excommunicacionis sententia per nos, ut predictur, lata publice denunciatis innodatos. Quid autem de predictis feceritis, inuenietis et factum fuerit, una cum nominibus monitorum nobis patenter et liquide rescribatis.

Datum anno nativitatis Domini millesimo trecentesimo trecesimo quinto, mensis Januarij die quinta decima, apud Leodium.

(1) Zie hooger de twee eerste paragrafen alsmede een deel van de derde paragraaf van het bevel van 34 Oct. 1324, ons stuk n<sup>o</sup> 53, blz. 86.

Rijksarchief te Brussel, *Cartulaires et manuscrits* n<sup>o</sup> 74, oud n<sup>o</sup> 34bis (Cartularium van het Begijnhof van Zoutleeuw), fol. 13 en verso.

### 188 (64<sup>bis</sup> — 194<sup>5</sup>).

1349, November, Parijs en Avignon. Aanteekening uit Sanderus over Jan du Fay, later abt der S' Baafsabdij te Gent, die door de godgeleerde Faculteit van Parijs naar paus Clemens VI gezonden werd om maatregels tot uitroeiing der Geeselaars te vragen en die ze dan ook van den paus bekwam.

Successit Joannes III 1350, die Tiburtij et Valeriani, de S. Amando, cognomento Fayta, doctor in s. theol. a pontifice Clemente, contra sectam Flagellatorum missus ante suam promotionem ab universitate Parisiensi ad dictum Clementem, sermones et actus publicos in eius praesentia solemniter predicavit et exereuit, quorum virtute idem pontifex dictam sectam annihilavit; pluresque alias legationes tam in civitate et dioecesi Leodiensi quam alibi auctoritate apostolica concessas ad debitum deduxit effectum. Qui quidem Joannes resignavit praelaturam suam in Septembri 1394 et obiit die 7 Februarij 1395, sepultus in capella S. Amandi.

Sanderus, *Gandavum sive Gandavensium rerum libri sex*, liber IV, caput IV, blz. 365 (1627); bijna geheel overgenomen door Valerius Andreas, *Bibliotheca Belgica*, blz. 499 (3<sup>e</sup> uitgave 1645) en door Foppens, *Bibliotheca Belgica*, blz. 636 (1739).

### 189 (92<sup>bis</sup> — 219<sup>bis</sup>).

1373, Leiden. Veroordeeling door de schepenen uitgesproken tegen vader Heyne tot eene herhaalde openbare boetedoening vóór en binnen twee kerken aldaar wegens godslastering.

1373. Vader Heyne, die sel gaen staen twisken hier ende Vastelavond alle Sonnedaghe voir die Hoghelants toern op die muur van der grafte an hemde ende broec, die wile dat men die cruceu draecht om die kerke; waneer die cruceu ghedraghen sien, so sel hi op den predicstoel gaen staen ende segghen mit luder stemme, dattet hem gheset is overmids becoringhe van den duvel, dair ons God voir behoeden moet, die hi lijf ende ziel ofgaf ende Gode vloecte; ende voirt bidden allen goeden luden, dat si Gode bidden voir hem, dat hem God dat vergeven moet.

Ende desghelycx sel hi doen twisken Vastelavond ende Paeschen alle Sonnedaghe, tot sinte Pieterskerke te Leyden ende sel gaen staen voir den roester op die muur, die wijl men die cruceu draecht; ende als die cruceu

ghedraghen sien, so sel hi gaen staen op den predicstoel ende segghen also voirsr. staet.

P. J. Blok, *Leidsche rechtsbronnen uit de Middeleeuwen*, blz. 29.

### 190 (106<sup>bis</sup> — 239<sup>bis</sup>).

*Vóór 1395, Leiden.* Veroordeeling door de schepenen uitgesproken tegen Elias tot drie openbare boetedoeningen aldaar, wegens kettersche woorden door hem gesproken.

... Voert is tsgerechts segghen van sulken onnutten woerden, also Elias ghesproken heeft, dat jehens den ghelove draecht, dat hi een bagghen sel draghen openbaerlic in sijn arm die drie naeste Sonnendaghe, den eersten Sonnendach tot Sinte Pieters voer die cruce, den anderen tot Sinte Pancras voer die cruce, den derden tot Onser Vrouwen voer die cruce; ende daerentenden sulke correxen te doghen, als hem tgherecht daerom doen willen.

P. J. Blok, *Leidsche rechtsbronnen uit de Middeleeuwen*, blz. 41.

### 191 (143<sup>bis</sup> — 266<sup>bis</sup>).

*1423, Juni-Augustus, Doornik.* Uittreksel uit de kronijk van Jean Cousin (1620) over het geval van den ketter Gillis Mersault. — Hij had des nachts verscheidene kettersche geschriften uitgestrooid, en werd daarom in de bisschoppelijke gevangenis gebracht. Een persoon kwam zijne invrijheidstelling namens de dekens der gilden eischen, wat uit vrees voor de volkswoede toegestemd werd. Doch, toen de dekens kwamen verklaren, dat men hunnen naam valscheijk gebruikt had, werd de ketter weder gevangen en daarna verbrand. De persoon, die hem had willen redden, Blaries genaamd, werd ook gevangen gezet; maar het volk kwam in opstand en men moest hem vrijlaten.

Si y eut autres mutineries en la mesme ville de Tournay. Un estranger, qui avoit autrefois servy de clerc à quelque un de la halle ou magistrat, vint à Tournay et sema de nuict plusieurs bulletins où estoient escripts je ne sçay quelles erreurs contre la foy chrestienne, qu'il se vanitoit pouvoir prouver par la Bible. Iceluy fut trouvé par sire Caron des Traielles, prévost de la ville, et mené aux prisons de l'évesque. Le lendemain, y eut quelque un qui le fut redemander de la part des doyens des mestiers, comme il disoit au doyens en chapitre et au vicaire de l'évesque; et ils rendirent

et délivrèrent le prisonnier, tant lesdicts seigneurs redoutoient la fureur de la commune. Bien tost après, les doyens des mestiers vindrent en chapitre désadvouer ce faict, requérans, au contraire, que justice fut faicte comme il appartenoit.

Parquoy Gillet (car ainsi avoit-il nom) fut repris par le prévost et remis es prisons de monsieur l'évesque; et après il fut eschafaudé comme incrédule et mescréant; et le téméraire, nommé Blaries, fils d'un détaillier de Tournay, qui l'avoit faussement faict relascher, fut banny de Tournay de par le magistrat pour incontinent sortir de la ville. Mais les mutins se mirent en armes sur le marché avec 36 banniers depuis six heures au soir jusqu'à minuit. Finalement Jean Cavet avec un grand nombre de foulons du Biéqueriel s'en vint là demander, de bannière en bannière, s'ils vouloient que ledict banny voidast la ville ou non; et ayant respondu que non, l'on publia la révocation à la Bretecque, et (qui pis est) tous les prisonniers du belfroy furent délivrés, et autres bannis rapelés en la ville.

*Histoire de Tournay* par M<sup>re</sup> Jean Cousin, uitgave van 1868, 4<sup>e</sup> livre, blz. 204 en 205. — De *Gillet* in deze kronijk vermeld is blijkbaar de ketter Gillis Mersault; over hem, zie *Corpus* I, n<sup>o</sup> 266, blz. 304 en hierboven, n<sup>o</sup> 143 (266<sup>bis</sup>), blz. 247 en 248 mitsgaders de drie volgende stukken. — De *Blaries* van Cousin's kronijk heette *Jean Blaries* en heeft niets gemeens met *Jacob* de Blaharies of Bleharies, die in December 1429 te Doornik werd terechtgesteld. (Zie *Corpus* I, n<sup>o</sup> 272, blz. 310 en hierboven, n<sup>o</sup> 155 (272<sup>bis</sup>), blz. 262.)

## 192 (143<sup>ter</sup> — 266<sup>bis 2</sup>).

1423, Juni 15 en 30, Juli 8 en 19, Doornik. Beraadslagingen van den magistraat over de onderhandelingen met den bisschop aangaande den ketter Gillis Mersault. — De bisschop schrijft daarover eenen brief aan den magistraat en deze vraagt hem om uit Gent naar Doornik over te komen. De bisschop ontbiedt den inquisiteur om het geding te leiden en vraagt de toelating om een schavot te mogen oprichten, waarop de ketter zal bepredikt worden. De magistraat stemt er in toe en beslist, dat de ketter, als naar gewoonte, buiten de stad zal ter dood gebracht worden. In overleg met den bisschop wordt de dag bepaald, waarop de strafuitvoering zal plaats hebben.

*Mardj ave jour de Juing.*

Le dit jour les doyens et soubzdoyens des mestiers de la dicte ville vinrent en halle; et apres ce qu'on leur eut leu lettres de monseigneur levesque de Tournay pour le faict de Gilles Mersault, et aussi les lettres de ceulx de Gand faisant mention de le delivrance maistre Hughes Lamj, furent les requestes

et remonstrances declarees et une cedulle leue pardeuant les consaulx, et dist Sohier Groul, souuerain doyen desdis doyens, que les dictes ordonnances ils entendent a entretenir et requestes que les dix consaulx le volsissent parreillement faire.

De Gilles Mersault prisonnier de leuesque pour le fait de le foy. De Jakes de Bleharies (1).

*Mercredj ~~xxx~~ et dairain jour de Juing.*

De Gilles Mersaut, pour sauoir quant on vorra prendre jour en faire justice; et sont les eswardeurs daccord a de juedj en viij jours.

*Le Juedj viij<sup>e</sup> jour de Juliet.*

De escrire a monseigneur leuesque que jl viengne en ceste ville pour pluseurs coses et mesmement pour faire expedicion de Gilles Mersault.

*Lundj ~~cix~~ jour de Juliet.*

L'official de Tournay, accompagnie du promoteur et autres gens de le court, a dit, monseigneur leuesque a fait venir linquisiteur des bougres pour conclure le proces fait contre Gilles Mersault, entend a faire un escaffault contre le portal de leglise [S<sup>t</sup> Quentin], requiert a auoir ayde et nostre assistance a merquedj.

Le dit jour, apres disnet, les consaulx accordent que lescaffault se feist deuant le Halle du marquet et acceptent ledit jour a merquedj et que l'execucion se feist dehors le ville au lieu accoustume.

Et le mardj ensuiuant, monseigneur leuesque fist sauoir par Thomas Exiaume que jl entendoit a faire pugnicion dudit Mersault a juedj.

Stadsarchief van Doornik, *Reg. aux délibérations des Consaulx 1422-1425*; ontleed bij Vandenbroeck, *Extraits des anciens registres aux délibérations des Consaulx*, in de *Mémoires de la Soc. historique et littéraire de Tournai*, deel VIII, blz. 44, 45, 50 en 56.

**193** (143<sup>4</sup> — 266<sup>bis</sup> 3).

1423, Maart 14 — Juli 22, Doornik. Uittreksel uit de rekeningen over de kosten van stadswege gedaan ter gelegenheid van de verbranding van den ketter Gillis Mersault.

A Jehan Blarie et Collart Haloghet, connestable des archiers du grant serment de laditte ville, pour pluseurs desdis archiers, qui a la requeste de mesdis signeurs furent a la ditte justice, xl sols; item encores aux dessus dis

---

(1) Geen woord meer. De heer Vandenbroeck legt deze lakonische vermelding als volgt uit: "Il est question de Gilles Mersault, prisonnier de l'évêque, pour motif de religion; mais on ne prend aucune décision." blz. 45.

pour pareillement auoir alle auoecq mesdis signeurs a la justice faite dehors le porte sainte fontaine de la personne Gillet Mersaut, lequel fu audit lieu justitie dardoir et ars a mort comme herese et mal sentant de nostre foy, xl. sols Tournois; sont. . . . . liij. lb.

A Gilles du Clermortier, procureur, Pierre Bourdon, Jehan le Museur et Henry Lestanne, sergans bastonniers de laditte ville, pour leur salaire dauoir le xiiij<sup>e</sup> jour de March iiij<sup>e</sup> et xxij. prins et amene prisonnier Gilliart Mersaut, lequel le x<sup>e</sup> jour dudit mois auoit de nuit semé en pluiser des plus notablez lieux de laditte ville coyers et rolles de pappier contenant pluisers fauses et dempnables heresies contre la foy chrestienne, et pour ce le xxij<sup>e</sup> jour de juillet ensuiuant ars et execute a mort; pour ce au dit procureur, xx. sols, et aux dis sergans, xx. sols, sont. . . . . xl. s.

A Henryet Lestanne, pour lui et autrez sergans qui ou mois de Juillet ensuiuant aidierent a mener a justice ledit Mersaut, lequel, comme dit est, fu justicies et executes a mort telle que dardoir comme herese. . . . . xx. s.

A Jehan de Quarmont, pour .ij<sup>e</sup>. de ramie qui furent arses et emploiez a faire et accomplir laditte justice dudit Mersaut, au pris de .xv. sols chacun cent, sont. . . . . xxx. s.

A Jehan Croisart, pour le salaire de sa carette et son cheual, sur laquelle ledit Mersaut, quant il fu escaffaude ou marchié de laditte ville contre le halle aux draps, fu mis et menes aux près a nonnains, ouquel lieu, comme dit est, fu ars et executés a mort. . . . . xv. s.

A Jaquemon Fournier, connestable des arbalestriers du grant serment de laditte ville, pour le salaire de .lix. des dis arbalestriers, qui ledit xxij<sup>e</sup> jour de Juillet oudit an furent auoecq mesdis signeurs a la justice faire dudit Mersaut. . . . . lx. s.

A Jaquemon Courtin, sergant bastonnier de ladite ville, pour le leuwier de douze cheuaux que il et ses compagnons heurent a aller auoecq mesdis signeurs a la dite justice faire, xxiiij. s.; item pour don a eulx fait au reuenir dicelle justice en le maniere acoustumes, xx. s.; sont. . . . . xliij. s.

Audit maistre Jehan Aupret, pour son salaire deseruij a auoir ars et executé a mort ledit Mersaut, xl. s.; item pour cordes et lacés, dont il fu loyes, v. s.; item pour le salaire de celui qui amena le laigne audit lieu despres as nonnains, x. s.; item pour le salaire de Andruet Grenet, lequel aida le dit executeur a faire laditte execution, v. s.; item pour le salaire dun carton a qui estoit le carette, sur laquelle ledit Mersaut fu mis, et pour le cheual qui le mena, x. s.; montent lesdittes parties. . . . . lxx. s.

A Jehan de Leuze, juré, pour despens de bouche fais par lui et aucuns de mesdis signeurs et officiers de laditte ville au reuenu de laditte execution, iiij<sup>xx</sup> et xliij. gros, vallent. . . . . liij. s. x d.

Stadsarchief van Doornik, *Compte d'entremises 1422-1423*, chapitre XI<sup>e</sup> des mises, fol. 33 en 34.

194 (154<sup>bis</sup> — 266<sup>13</sup>).

1425, December 15, Rome. Breve van Martinus V, gericht tot

den magistraat van Doornik om hem geluk te wenschen over zijne krachtdadigheid in het onderdrukken der ketterij en om zijne tuschenkomst in te roepen tot bescherming der geestelijkheid in zake van tienden en diergelijke. — Van den bisschop heeft de paus gehoord hoe de Doorniksche magistraat zonder aanzien der personen tegen de ketters heeft geieverd; hij spoort hem aan, in die loffelijke handelwijze te volharden. Ook verzoekt hij hem niet te dulden, dat eenige Doorniksche ingezetenen de tienden en andere geestelijke rechten inkorten.

Martinus episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis prepositis et juratis ceterisque rectoribus civitatis Tornacensis, salutem et apostolicam benedictionem.

Dudum intelleximus per litteras venerabilis fratris episcopi et dilectorum filiorum decani et capituli ecclesie Tornacensis qualiter vos semper intenti fuistis et ferventes ad exhibendum favorem cause fidei, et hereticos et de heresi suspectos et infamatos sine acceptione personarum et tergiversatione aliqua conculcandos eos ad mandatum et requisitionem ecclesiastice potestatis perquirendo, et etiam capiendo, et ad debita supplicia perducendo.

Ex quo devotionem vestram plurimum in Domino commendamus, affectuose hortantes eandem, ut perseveretis in hac intentione justissima, de bono in melius procedendo, et causam fidei omni studio et amore juvetis, et ecclesiam et personas ecclesiasticas suscipiatis semper in vestris cordibus propitiis favoribus commendatas.

Et quia sentimus, quod nonnulli coloni et alii dicte civitatis habitatores et incole de facto decimas, foragia et alia jura Tornacensis ecclesie subtrahunt, impediunt et detinent, hortamur vos et stricte requirimus, ut contra hujusmodi detentores et occupatores procedatis viriliter, et personis debite et juste petentibus vestrum exhibeatis favorem et brachiumulare.

Datum Romae, apud sanctos apostolos, XVIII kl. Januarij, pontificatus nostri anno octavo.

JA. DE ARIMINO.

Stadsarchief van Doornik, Chartrier, Layette de 1425; ontleed door H. Vandenbroeck, *Extraits*, enz., in de *Mémoires*, deel VIII, blz. 192, noot 1. — Deze bul wordt vermist bij H. Van Houtte, *Lettres de Martin V concernant l'hérésie hussite dans les Pays-Bas*.

195 (154<sup>ter</sup> — 272<sup>bis</sup>).

1429, December 15 en 20, Doornik. Beraadslagingen van den magistraat over de onderhandelingen met den inquisiteur aangaande den ketter Jacquemart de Bleharies. — Als antwoord op de aanvraag van den inquisiteur wordt besloten der Kerk in deze zaak

gehoorzaam te zijn en een streng bevel uit te vaardigen tot handhaving der orde bij de beprediking van den ketter op een schavot.

*Joedi eve jour dudit mois de Decembre.*

Des requestes faictes par l'inquisiteur touchant Jaquemart de Bleharies :

On est prest de assister et obeir a ste leglise, et que jl soit publie que aucun ne viengne ou marchie, sil nest du ghet.

*Mardi eve jour de Decembre lan xxix.*

De laduis fait par messeigneurs les doyens touchant lescaffaudement de Jakes de Bleharies :

On se tient à l'aduis qui est par escript et quil soit publie et registre ou livre des publications.

Quel cryt on fera pour ledicte cause :

Accorde par le maniere quil fu leu et quil soit publie et registre.

Stadsarchief van Doornik, *Reg. aux délibérations des Consaux 1427-1429*; ontleed bij Vandenbroeck, *Extraits*, enz., in de *Mémoires*, deel VIII, blz. 367. — Tengevolge van deze beslissingen van den magistraat werd, op 20 en 22 December 1429, een streng gebod afgekondigd. (Zie hierboven n<sup>o</sup> 155, blz. 262 en 263.) Den 21 Dec. werd Jacob de Bleharies te Doornik verbrand. (Zie *Corpus I*, blz. 310 en 311.)

## 196 (155<sup>bis</sup> — 272<sup>ter</sup>).

1430, *Februari 15, Doornik*. Beraadslagingen van den magistraat over de onderhandelingen met den inquisiteur aangaande verscheidene ketteren. — De inquisiteur vraagt het oprichten van een schavot en de uitvoering der doodstraf door den magistraat, ofschoon één der veroordeelden een vreemdeling is. De magistraat stemt in alles toe.

*Merquedi eve jour du mois de Feurier lan xxix.*

De le requeste faicte par l'inquisiteur pour escaffauder aucuns heretiques en le court episcopal; et lun qui est forain, delaisser ale laye loy, et se la ville emprendra a faire lexecucion :

Messeigneurs les Jurez en sont requis ou marquez pour y garder la justice et juridiction de la ville. Lesquelx sont dacord que le hourt et escaffault se face hors et de le court, et de faire lexecucion de celuy, qui sera delaissie a le justice laye, combien quil soit forain.

Stadsarchief van Doornik, *Reg. aux délibérations des Consaux 1429-1432*; ontleed bij Vandenbroeck, *Extraits*, enz., in de *Mémoires*, deel VIII, blz. 374. — Den 16 Februari 1430 werden te Doornik Willem Dubos en Olivier Deledeulle verbrand, terwijl andere verdachten, mannen en vrouwen, te gelijk werden bepredikt. (Zie *Corpus I*, blz. 312.)

197 (155<sup>ter</sup> — 275<sup>ter</sup>).

1430, Februari 16, Doornik. Uittreksels uit de rekeningen over de kosten van stadswege gedaan ter gelegenheid van de verbranding der ketters Willem du Bos en Olivier de le Deulle.

A sire Jehan de Frieres, prestre chapelain de le halle de la dicte ville pour le salaire de lui et pluseurs freres mineurs, qui le xvje. jour de Feurier lan iiije et xxix, depuis que Willemme du Bos et Oliuier de le Deulle heurent esté escaffaude et preschiez par linquisiteur et comme heretiquez fouruiez delaissiers a messigneurs Preuostz et Jurés comme a justice laye, leur administre le foy chrestienne pour leur salut et les conduit jusquez a leur derain suplice, et audit du Bos le sacrement de confession, pour ce. . x. s. t.

A Ghui de Lattre et Sandrart de Boulongne, connestablez des arbalestriers du grant serment de ladicte ville, pour trois dizaines desdis arbalestriers, qui pour le bien et seurté de justice furent armés et garnis de trait auoec mesdis Signeurs durant l'exécution faite des dessus nommez, qui comme telz que dessus furent executés a mort par feu aux 'pres prochins, pour ce xxx. s.

A Lottart Grenier pour vje de ramette employé a faire et executer l'exécution de justice des dessus nommés au pris de xxvij gros le cent, sont parmy xxi. d. pour le voiture de chacun cent . . . . . c. v. s. viij. d.

A maistre Andrieu Grenet, executeur de le haute justice de la ditte ville, pour auoir le dit xvje jour de feurier mis a mort par feu lesdis du Bos et de le Deulle pour le cas dessus déclaré, pour ce de chacun xl. s., sont iiij. lbz.; item et pour cordes et laces auoec estrain qui y fut ars. v. s.; montent lesdittes parties. . . . . iiij. lbz. v. s.

Stadsarchief van Doornik, *Compte d'entremises 1429-1430*, chapitre IX<sup>e</sup> des mises, fol. 34.

198 (155<sup>bis</sup> — 283<sup>bis</sup>).

Vóór 1440, Leiden. Veroordeeling door de schepenen uitgesproken tegen Willem Duyker Ysbrantsz. wegens godslastering. — Hij moet zijne kettersche woorden herroepen, eene bedevaart naar den paus doen met biecht, enz. en eene geldboete ten behoeve der armen betalen.

Item, want alle kerstenmenschen verboden is Gode van hemelrijce te blasfameren, gelijk die heilige scriften dat uutwisen, ende om overmits dat Willem Duyker Ysbrantsz. geseten heeft in tbaliehuys te Leiden ende heeft aldair Gode geblasfameert ende heeft geseyt: „Dit gelt set ic u Gode te schennisse ende den duvel te eren“, dair hy in betuycht is; dair Aernt Aerntsz. up seyde: „Ic en wils in dien name niet houden;“ doe seyde Duyker weder: „Ic en wils u anders niet setten.“

Om ijmmmer aldustanighe blasfemyen te benemen, dair wij kunnen ende

mogen, overmids plagen, die onser stede dairoff comen mochten, soe heeftet gerecht een correxie hierof geordiniert inder manieren hierna bescreven. In den eersten soe sal Willem Duycker seggen: „Ic heb Gode van hemelrijke gheblasfameert mit ontameliken woirden, gelijc ic dairin betuycht bin; dit is my leet ende begheer dairoff genade van Gode van hemelryc.“ Voirt soe sel Willem Duyker trecken tot Ferraer, off dair die paeus is, ende dair een bevaert doen ende dair sijn biechte volcomelic spreken van den woirden, alsoe die voirsr. staen, ende dan guet betoech die stede van Leyden dairoff brengen, eer hy weder binnen der stede van Leyden comen sel, op sijn lijff; ende sel op sijn bedevairt utgaen twisken dit ende sonnendaghe naest comende, ende sel binnen der kerken niet comen up sijn lijff. Ende dat ymmer Willem Duyker voirsr. dese ontamelike woirde, die hij gesproken heeft, te volle beteren sel, soe sel hy den armen huyssitten geven om Goeds willen tsestich philips bourg. scilden, te betalen twisken dit ende Vastelavont naest comende.

P. J. Blok, *Leidsche rechtsbronnen uit de middeleeuwen*, blz. 71.

### 199 (156<sup>ter</sup> — 284<sup>bis</sup>).

1444, *Leiden*. Veroordeeling door de schepenen uitgesproken tegen Clais Willemsz. wegens het beleedigen van het H. Sacrament. — Hij zal aan de kaak gesteld worden, zijne rechter hand zal worden afgehouden en daarna zal hij eene levenslange ballingschap buiten Leiden en al de landen van zijnen heer aangaan, op doodstraf.

1444. Om overmits groten ondaet, die Clais Willemsz., die men hiet Clais *Quam gereden*, voir den Heyligen Sacrament gedaen heeft, dattet tgherecht niet en staet te lyden, hiervoor soe sel Clais voirsr. bij speciale gracie op die kaeck staen drie uren lang aftereenvolgende; ende tenden die drie uren sal men hem ofdoen sijn rechterhant; ende hiertoe soe sel Clais voirsz. hemselfen overgeven ende verwilkoren binnen twee dagen, naedat sijn hant ofgedaen is, uter stede van Leyden gaen, ende binnen achte dagen dairnae te wesen uut alle mijns gen. heren landen, te bliven tot ewygen dagen; all up sijn lijff.

P. J. Blok, *Leidsche rechtsbronnen uit de middeleeuwen*, blz. 74.

### 200 (183<sup>bis</sup> — 420<sup>bis</sup>).

1456, *October 19, Dordrecht*. Veroordeeling door de schepenen uitgesproken tegen Remijs Wesselssoen, tot eene openbare boetedoening in de processie wegens kettersche waarzeggerij.

*Actum anno LVI, XIX Octobris.*

Remijs Wesselssoen die sacdrager, omdat hij, hem vermetende wairsager te sijn ende den luden, mit inder hant te besien ende anders, wair heeft willen seggen van heymeliken ende toecomenden dingen, bij ingeven des viants, *dair wangelove uut comen mochte*, na tuycht ende na belien, dat hij hem selven voir scepenen belijdt heeft; so sal hij nu en Sonnendage naestcomende in een pair linnen clederen voirden cruce gaen vander processy ter Groterkerk.

J. A. Fruin, *De oudste rechten der stad Dordrecht en van het baljunschap van Zuid-Holland*, deel I, blz. 306.

## 201 (183<sup>bis</sup> — 420<sup>bis</sup>).

1513, *Leiden*. Veroordeeling door de schepenen uitgesproken tegen eenen krankzinnige, Gerijt Jacopsz., wegens lastering van God en van Maria, tot eene geeseling in de gevangenis en tot eene openbare boetedoening.

1513. Alsoe Gerijt Jacopsz., alias genoemd Gerijtgen van Genoechten, onlanx geleden zekere leelicke ende blasfemelicke woirden gesproken heft tjegens God van hemelryck ende Marie, syne gebenediede moeder; ende want den gerechte wel kennelick is, dat hy syn sinnen niet geheel machtich en is, soe hebben tgerecht tselve angemerct ende hebben den selven Gerijt dairom up ghisteren avondt upter stede vangenisse wel doen geselen ende sel den selven Gerijt die tonne, die dairtoe gemaict is, van stonden an om sijn hals gehangen worden, die hy draegen sel om der stede, gaende den wech, dat tHeilige Eerwaardige Sacrament gedraegen worde up des Heyligen Sacraments dach.

P. J. Blok, *Leidsche rechtsbronnen in de middeleeuwen*, blz. 79.

## 202 (185<sup>bis</sup> — 434<sup>bis</sup>).

1518, *Leiden*. Veroordeeling door de schepenen uitgesproken tegen Daniel Jacopsz. en Mees Symonsz., wegens het afnemen en beleedigen van een O. L. Vrouwenbeeld, tot eene geldboete ten bate der stadsvesten.

1518. Alzoe up zonnendach in den laten avont Daniel Jacopsz. ende Mees Symonsz.... sijn samen voirt gegaen naer Sinte Pancraeskerkerbrugge, liggende over den Ouden Rijn,... heeft aldair Mees Symonsz. tbeelt van O. L. V., staende int Vrouwenhuysgen, uut tselve huysgen genomen om heml. pays dairmede te geven ende veel quade manieren dairmede gehadt..., hiervoor

zullen die voorsz. Daniel Jacopz. ende Mees Symonsz. doen verwercken ander stede vesten.... elcx zes duysent stiens...

P. J. Blok, *Leidsche rechtsbronnen in de middeleeuwen*,  
blz. 80.